

PARTICIPAREA ROMÂNILOR DIN ȚINUTUL ORĂȘTIEI LA REALIZAREA MARI UNIRI DIN 1918

Ioachim Lazăr

Marea izbândă din anul 1918 își are explicația în participarea entuziastă a românilor din toate provinciile la realizarea ei. Un loc de frunte în această acțiune națională revine și românilor din ținutul Orăștiei. Descoperirea unei serii de documente inedite pune într-o nouă lumină participarea locuitorilor din această zonă istorică la acțiunile pentru înfăptuirea statului național român.

Fiind o mișcare de eliberare națională, de rezistență împotriva discriminării, mișcarea națională din orașele și satele Transilvaniei, a cuprins întreaga populație, fenomen caracteristic și ținutului Orăștiei. În acțiunile din timpul primului război a realizării și consolidării Marii Uniri de la 1918 au fost implicate toate categoriile de locuitori ai ținutului Orăștie: oameni politici, preoți, învățători, juriști, militari și țărani.

La 17 noiembrie 1930, Prefectura județului Hunedoara primea o telegramă prin care i se cerea a trimite „până la 20 noiembrie, direct la Președinția Consiliului de Miniștri, pentru a se putea întocmi o lucrare istorică, o listă a tuturor intelectualilor, militarilor și țăranilor care, înainte de 1918 și în decursul revoluțiunii din 1918, s-au distins și au câștigat merite deosebite pentru cauza națională a Unirii Ardealului și Banatului cu țara mamă”¹.

Se mai cerea și a „indica calitatea fiecăruia pe care a ocupat-o atât în eventualele oficii publice cât și în organizația partidului național, fără deosebire de culoarea politică actuală”². De asemenea se mai cerea a fi menționați și acei „luptători din teritoriul Dvs care s-au distins la Viena, în Rusia, sau în alte țări pentru cauza națională, în timpul arătat mai sus”³. În aceeași telegramă se mai solicita autorităților județului Hunedoara să facă și „propuneri pentru decorare cu ordinul Ferdinand”⁴.

Rând pe rând, preturile, primăriile și notariatele din județ înaintează, către Prefectură, liste cuprinzând numele personalităților, intelectuali, militari și țărani care s-au remarcat în evenimentele din anul 1918. Printre primele instituții care trimit asemenea liste este Pretura plasei Orăștie. În data de 20 noiembrie 1930 ea înaintează trei documente cuprinzând:

- „Tabloul persoanelor care s-au distins pentru cauza națională, Unirea Ardealului și Banatului cu patria mamă, pentru realizarea idealului visat de veacuri etc;

---

¹ Direcția Județeană Hunedoara a Arhivelor Naționale (în continuare DJHAN), Fond Prefectura județului Hunedoara, Dosar 103/1931, f. 13-14.

² Ibidem.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

- Tabloul asupra voluntarilor din armata română servind cauza națională și realizarea idealului visat de veacuri;

- Tabloul asupra legionarilor din Italia, servind cauza națională și realizarea idealului visat de veacuri”⁵.

În primul document sunt cuprinse 36 de nume de personalități ce s-au remarcat în mișcarea națională românească din Transilvania sau care au îndeplinit funcții de președinți ai Consiliilor sau comandanți ai Gărzilor Naționale Române⁶. Persoanele respective au activat în localitățile Romos, Cugir, Vinerea, Romoșel, Mărtinești, Tămășașa, Turdaș, Turmaș, Bobâlna, Spini, Orăștie, Căstău, Șibot, Balomirul de Câmp și Aurel Vlaicu⁷.

Adam Basarab este primul trecut pe tabloul întocmit de Pretura plasei Orăștie. În dreptul numelui său se menționează că „a condus școala, cu învățătorii împreună, demonstrativ contra legii Appony, a fost unicul preot în plasă care nu a cedat școala cu ocaziunea zonei culturale. În decursul războiului mondial a ținut legătura cu siguranța din București. În timpul revoluției a organizat gardele naționale. La Unire a făcut parte în comitetul de 40. A fost cel mai aprig organizator al Partidului Național Român”⁸.

Ioan Bunea, învățător în Romos, de asemenea s-a remarcat prin faptul că a condus „școala demonstrativ contra legii Appony, cu ocaziunea zonei culturale nu s-a lăsat amăgit ca să fie învățător de stat ci a primit să rămână la confesiune cu un salariu mai mic. A luat parte la toate manifestările Partidului Național Român”⁹.

Un rol deosebit de important l-a îndeplinit în acești ani Dr. **Ioan M. Pop**, despre care se precizează că „în calitate de prim notar al fruntașei comune Rodna Veche, mai târziu pretorul plasei cu același nume, în timpul revoluției din anul 1918, a organizat Sfatul Național în comună și pe plasă, fiind proclamat președinte. A organizat garda națională al cărei comandant a fost, apărând avutul și viața populației. A trimis curieri speciali, pe cheltuiala proprie, ca armata română, care se găsea în Bucovina să treacă interesanta linie demarcațională”¹⁰.

De asemenea se mai menționa că dr. Ioan M. Pop „a expediat un curier la Sfatul Național din Arad pentru directive. În timpul revoluției toți funcționarii, nu numai cei de altă naționalitate, ci și români (primpretor, pretor, notari, învățători, preoți etc.) au fost alungați de furia poporului. A fost unicul funcționar care se bucura de încrederea și iubirea poporului pe care l-a condus și apărat, cu riscul vieții, de primejdiile și furiile revoluției”¹¹.

Emil Crișan, domiciliat acum în Timișoara, a „fost căpitan în armata austro-ungară și a luat parte la înființarea Sfatului Național Român din Viena și al

⁵ Ibidem, f. 30-41.

⁶ Vezi anexa I.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem.

Reg[imen]t[ului] româno- trans[ilvănean] din Viena”¹². Tot în cadrul evenimentelor desfășurate la Viena a fost implicat și Dr. **Aurel Tincu** care „ca medic căpitan în armata austro-ungară a luat parte activă la înființarea Sfatului Național și Regimentului român din Viena”¹³.

Ariton Migia, protopopul unit din Cugir „a fost membru activ și conduc[ător] al org[anizației] Partid[ului] Na[ț]ional Rom[ân] din Cugir și a luptat pentru înfăptuirea visului național. În revoluția din 1918 a format și condus Sfatul Național în Cugir, în sânul căruia s-a format Garda Na[ț]ională care a apărât actuala fabrică de arme”¹⁴.

La rândul său **Romul Crișan**, din aceeași localitate, a fost vicepreședinte al P.N.R Cugir și al Sfatului Național din 1918 și a „luptat pentru înfăptuirea visului național”¹⁵.

August Olariu „în revoluția din 1918 a organizat și condus Garda Na[ț]ională R[omână] din Cugir”¹⁶.

Simion M. Sara, „în timpul războiului ca funcționar financiar, fiind încredințat cu rechiziția, a apărât avutul și interesele țăranilor români din Vințul de Jos și jur. În 1918 a înființat Garda Națională în Pianul de Jos”¹⁷.

Adam Lupșor, preot român unit din Turdaș, a „fost membru al P.N.R. din 1905. Pentru propaganda sa națională a fost deținut și întemnițat de către autoritățile maghiare, în anul 1905, la închisoarea din Deva, iar în anul 1916 la închis[oarea] din Tg. Mureș. În anul 1918, a lucrat în acest ținut pentru participarea tuturor la Adunarea Națională din 1 Dec[embrie] 1918 la Alba Iulia și declararea Unirii Ardealului cu Patria mamă”¹⁸.

Preotul ortodox din aceeași localitate, **Adam Todor**, „a fost membru al P.N.R. din 1890. Pentru propaganda sa națională a fost deținut și întemnițat de către autoritățile maghiare în anul 1916. Cu ocazia intrării armatei române în Ardeal în toamna anului 1918, prin liste de subscripție benevole a furnizat armatei alimente, donând și personal cereale în acest scop. A întocmit lista participanților din com[una] Turdaș la Ad[unarea] Na[ț]ională de la Alba Iulia”¹⁹.

Vasile Maior, căpitan în Regimentul 92 Infanterie din Orăștie „fiu al com[unei] Turdaș, devenind prizonier în Rusia a organizat corpul voluntarilor, cu care la finea anului 1917, intrând în armata română, a luptat pe frontul român, luând parte la ocuparea Budapestei și fiind decorat pentru vitejia sa”²⁰.

¹² Ibidem

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem.

Avram Furdui, plutonier, șef de post în Turdaș „în anul 1918 a înființat Garda Naț[ională] în com[una] Sohodol (jud. Alba) cu care a dezarmat Garda Naț[ională] maghiară din Abrud. A menținut ord[inea] și sig[uranța] publică pe acel ținut românesc până la intrarea armatei rom[âne] în Ardeal”²¹.

Antonie Roșiu, țăran din Turdaș, a fost un „aprig luptător al Partid[ului] N[ațional] R[omân]. În anul 1917, prin subscripție benevolă a contribuit la alimentarea prizonierilor din arm[ata] română care se aflau în garniz[oaia] Orăștie. Mare aderent al actului de la 1 Dec[embrie] 1918 din Alba Iulia”²².

Un alt remarcabil al preturii pentru activitatea sa în folosul națiunii a fost Moș **Gheorghe Herlea** „memorand[ist], fiu al comunei fruntașe Vinerea, fost membru al Partidului N[ațional] R[omân], aprip luptător pentru înfăptuirea idealului visat de veacuri”²³.

La rândul său, **Victor Lupșor** din Turdaș s-a remarcat în luptele purtate de armata română pentru dezrobirea Ardealului. „În luptele de la Tisa, în calitate de sergent în arm[ata] română a avut însărcinarea de a trece Tisa înot pentru recunoașterea poziției inamicului, însărcinare pe care a îndeplinit-o cu vitejie”²⁴.

Ioan Vlaicu „fiu al comunei Bințiinți, fost membru al P.N.R., aprip luptător pentru înfăptuirea idealului visat de veacuri”²⁵.

Dr. **Ioan Mihu**, din Vinerea, a „fost membru al P.N.R., aprip luptător pentru înfăptuirea idealului visat de veacuri”²⁶. Tabloul mai cuprinde numele altor 26 de personalități care s-au remarcat în lupta pentru unitatea națională sau au îndeplinit funcția de comandanți ai gărzilor naționale din comunele lor²⁷.

Tabloul voluntarilor din armata română cuprinde numele a 90 de persoane care provin din localitățile Cugir (1), Vinerea (21), Vaidei (2), Pișchinti (1), Romos (8), Căstău (10), Sibişel (8), Măgureni (2), Beriu (8), Sereca (4), Orăștioara de Jos (1), Orăștioara de Sus (7), Ludești (1), Costești (2), Dâncul Mare (3), Dâncul Mic (2), Ocolişul Mic (3), Mărtinești (1), Pricaz (2) și Turdaș (2)²⁸.

Tabloul voluntarilor din Italia cuprinde numele a 46 de persoane ce proveneau din Cugir (1), Romos (8), Orăștioara de Jos (3), Bucium (4), Orăștioara de Sus (6), Ludești (4), Costești (2), Grădiștea de Munte (1), Dâncul Mare (7), Mărtinești (2), Pricaz (4) și Turdaș (4)²⁹.

În aceeași zi de 20 noiembrie, notariatul din Șibot înainta listele foștilor „voluntari și legionari din armatele română, italiană și franceză”, pentru localitățile

²¹ Ibidem.

²² Ibidem.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Vezi anexa II.

²⁹ Vezi anexa III.

Șibot³⁰, Aurel Vlaicu³¹ și Balomirul de Câmp³². Din cei 15 voluntari ai comunei Șibot, 7 au servit în Legiunea română din Italia și 8 au fost voluntari în armata română³³. Toți cei 7 voluntari înscrși pe lista comunei Aurel Vlaicu au fost voluntari în armata română³⁴. Din Balomirul de Câmp 8 militari au fost membri ai Legiunii române din Italia, 1 al Legiunii române din Franța și 4 voluntari în armata română³⁵.

În 21 noiembrie 1930, notarul comunica primpretorului din Orăștie că în comunele aparținătoare notariatului Șibot nu sunt intelectuali, funcționari și țărani care au „câștigat merite deosebite pentru cauza națională a Unirii Ardealului și Banatului cu țara mamă”³⁶.

La 24 noiembrie 1930, primarul orașului Orăștie trimitea prefecturii o listă cuprinzând 21 de persoane, bărbați și femei, care și-au câștigat merite deosebite pentru cauza națională³⁷. În adresa de înaintare se precizează că o astfel de lucrare necesită un timp mai îndelungat și o expunere de date cât mai precise și minuțioase și din această cauză ea a fost întocmită în baza „cunoștințelor personale ce le avem despre activitatea fiește căruia”³⁸.

Primul din lista primăriei Orăștie este Dr. **Aurel Vlad** „luptător de peste 35 ani pentru cauzele naționale și politice ale românilor din Ardeal și Banat. Primul deputat român în Parlamentul ungar care a început activitatea politică a românilor. Fost ministru în mai multe rânduri. Și-a găsit averea pentru cauza unirii”³⁹.

Alături este înscris numele soției sale, **Anuța Vlad** „luptătoare înverșunată pentru drepturile românilor pentru a căror propovăduire a fost condamnată de fostul regim ungar la temniță. Conducătoarea alor mai multe societăți de binefacere și culturale”⁴⁰.

La loc de frunte este înscris numele preotului și ziaristului **Ioan Moța**. În dreptul numelui său sunt scrise următoarele aprecieri: „Un intransigent naționalist. A propagat prin grai și scris peste 25 ani emanciparea românilor atât culturalicește cât și economicicește. La declararea de război a României a trecut granița cu întreaga familie de unde a propagat mai departe unirea tuturor românilor”⁴¹.

Victoria Erdeli soție de medic din Orăștie s-a remarcat fiind „întotdeauna în fruntea mișcărilor naționale pentru emanciparea femeii române”⁴².

³⁰ DJHAN, Fond Prefectura județului Hunedoara, Dosar 103/1931, f. 23.

³¹ Ibidem, f. 25.

³² Ibidem, f. 24.

³³ Vezi anexa IV.

³⁴ Vezi anexa V.

³⁵ Vezi anexa VI.

³⁶ DJHAN, Fond Prefectura județului Hunedoara, Dosar 103/1931, f. 26.

³⁷ Ibidem, f. 31-32.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Vezi anexa VII.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Ibidem.

Un alt remarcant de către primărie a fost meseriașul **Dumitru Martin** „un înverșunat naționalist care a făcut ca aici în Orăștie să avem formidabila Reuniune a Meseriașilor Români conștii toți de misiunea lor de buni români și cari totodată prin această organizație au ferit membrii lor de a aluneca în organizații internaționale”⁴³.

Directorul de bancă **Valer Pop** s-a remarcant ca „un aprig român care a luptat ca funcționar în era ungurească pentru neamul său”⁴⁴.

Lucrarea solicitată de către minister necesita o perioadă mai îndelungată pentru finalizarea ei. Aceasta este și explicația faptului că abia la 10 februarie 1931 pretura plasei Orăștie înainta o situație completă privind pe cei care s-au remarcant în mod deosebit în cursul evenimentelor din 1918. La această dată lista cuprinde numele tuturor președinților Consiliilor Naționale și a Comandanților Gărzilor Naționale care au activat în localitățile plasei Orăștie⁴⁵.

Dintre cele 33 de localități ale preturii Orăștie, 27 au avut președinți ai Consiliilor Naționale, și doar în satele mai mici: Măgureni, Grădiștea de Munte, Mărtinești, Jeledinți, Turmaș, Spini și Râpaș, nu s-au constituit astfel de consilii⁴⁶. Gărzi Naționale s-au constituit în 28 de localități. În localitățile mici, Măgureni, Sereca, Grădiștea de Munte, Jeledinți, Râpaș și Pricaz⁴⁷, nu s-au înființat astfel de formațiuni militare. Dintre cei 26 de președinți de consilii, 18 erau preoți în localitățile respective, unul era protopop în Cugir, ceilalți având alte profesii. Documentele prezentate de către noi vin să completeze datele despre mărețul eveniment de la 1 Decembrie 1918.

---

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ DJHAN, Fond Prefectura județului Hunedoara, Dosar 103/1931, f. 31-32. Vezi anexa VII.

⁴⁵ Ibidem, Dosar 102/1931, f. 1. Vezi anexa VIII.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Ibidem.

ANEXE

I

Județul Hunedoara

Pretura plășii Orăștie

TABLOU

asupra persoanelor cari s-au distins pentru cauza națională, Unirea Ardealului și Banatului cu patria mamă, pentru realizarea idealului visat de veacuri

Nr. crt.	Numele	Profesiunea	Domiciliul	Observațiuni. Faptele care îl disting
1	Adam Basarab	Preot ortodox	Romos	A condus școala cu învățătorii împreună demonstrativ contra legii Appony. A fost unicul preot în plasă care nu a cedat școala cu ocaziunea zonei culturale. În timpul războiului mondial a ținut legătura cu siguranța din București. În timpul revoluției a organizat gardele naționale. La Unire a făcut parte în comitetul de 40. A fost cel mai aprig organizator al Partidului Național Român.
2	Ioan Bunea	Învățător	Romos	A condus școala demonstrativ contra legii Appony; cu ocaziunea zonei culturale nu s-a lăsat amăgit ca să fie învățător de stat ci a primit să rămână la confesiune cu un salariu mai mic. A luat parte la toate manifestările Partidului Național Român.
3	Ioan Fleșeriu	"	"	Idem
4	Dr. Ioan M. Pop	Primpretor	Orăștie	În calitate de prim notar al frunzei comune Rodna Veche, mai târziu pretorul plasei cu același nume, în timpul revoluției din anul 1918 a organizat „Sfatul Național” în comună și pe plasă fiind proclamat Președinte. A organizat Garda națională al cărei comandant a fost apărând avutul și viața populației. A trimis curieri speciali pe cheltuiala proprie, ca armata română,

				care se găsea în Bucovina să treacă interesanta linie demarcațională. La fel a expediat un curier la Sfatul Național din Arad pentru directive. În timpul revoluției toți funcționarii, nu numai cei de altă naționalitate, ci și români (primpretor, pretor, notari, învățători, preoți etc) au fost alungați de furia poporului. A fost unicul funcționar care se bucura de încrederea și iubirea poporului, pe care l-a condus și apărat, cu prețul vieții, de primejdiile și furiile revoluției
5	Emil Crișan	Lt. Colonel Reg. 7 Pionieri Timișoara	Timișoara	Căpitan în armata austro-ungară a luat parte activă la înființarea Sfatului Național Român din Viena și la Regt. Româno-trans. din Viena
6	Ariton Migia	Fost protopop onor. Rom. Unit decedat	-	A fost membru activ și conduc. al org. Partid. Naț. Rom. din Cugir și a luptat pentru înfăptuirea visului național. În revoluția din 1918 a format și condus Sfatul Național în Cugir, în sânul căruia s-a format Garda Naț. care a apărat actuala fabrică de arme
7	Romul Crișan	Preot rom. unit	Cugir	Ca reprezentant al org. PNR., în Cugir și al Sfatului N[ațional]. Din 1918 a luptat pentru înfăptuirea visului național
8	Dr. Ioan Marianescu	Protopop onor. rom. unit	"	Ca membru activ al PNR, în calitate de secretar general al episcopiei Lugoj a luptat, în timpul războiului luminând poporul și în timpul revoluției din 1918 dând sfaturi pentru înfăptuirea visului național
9	August Olariu	Antreprenor	"	În revoluția din 1918 a organizat și condus garda N. R. Din Cugir
10	Dr. Aurel Tincu	Medic de circ.	Cugir	Ca medic căpitan în armata austro-ungară a luat parte activă la înființarea Sfatului Național și Regimentului Român în Viena
11	Simion M. Sara	Secretar com.	Cugir	În timpul războiului ca funcționar financiar fiind încredințat cu rechiziția a apărat avutul și interesele țăranilor români din Vințul de Jos și jur. În 1918 a înființat Garda națională în Pianul de Jos
12	Iuliu Nasta	Avocat	Hunedoara	Fost conducător al gărzii naționale în anul 1918 și 1919

13	Ioan Nasta	Brigadier silvic pens.	Romoșel	Fost președinte al gărzii naționale în anii 1918-1919
14	Gheorghe Tărașcu	econom	"	Fost vicepreședinte al gărzii naț. 1918-1919
15	Ioan Cătănicu	"	"	Fost membru în garda națională 1918-1919
16	Petru Popa honaiu	"	"	Idem
17	Petru Popa Baciuaidean	"	"	Idem
18	Nicolae Popoviciu	Învățător	Mărtinești	În calitate de învățător și ca membru al PNR a luptat pentru înfăptuirea visului național
19	Szai Bodea a Evi	econom	"	Fost membru în garda națională 1918-1919
20	Ioan Dăncesc Vida	"	Tămășașa	Aprig luptător al Partidului N. R.
21	Eftenie Cocreanu	"	Turmaș	Idem
22	Adam Lupșor	Preot rom. unit	Turdaș	Fost membru al PNR din 1905. Pentru propaganda sa națională a fost deținut și întemnițat în anul 1905 la închisoarea din deva iar în anul 1916 la închisoarea din Tg. Mureș. În anul 1918 a lucrat în acest ținut pentru participarea tuturor la Adunarea Națională din 1 Dec. 1918 la Alba Iulia și declararea Unirea Ardealului cu Patria mamă
23	Petru Lula	Preot rom. unit	Bobâlna	Idem
24	Adam Todor	Preot ortodox	Turdaș	Fost membru al PNR din 1890. Pentru propaganda sa națională a fost întemnițat de către autoritățile maghiare în anul 1916. Cu ocazia intrării armatei române în Ardeal, în toamna anului 1918, prin liste de subscripție benevolă a furnizat armatei alimente, donând și personal cereale în acest scop. A întocmit lista participanților din com[una] Turdaș la Ad[unarea] Naț[ională] de la Alba Iulia
25	Vasile Maior	Căpitan în Reg. 92 Inf.	Orăștie	Fiu al com[unei] Turdaș, devenind prizonier în Rusia a organizat corpul voluntarilor, din care, la finea anului

				1917, intrând în armata română a luptat pe frontul român, luând parte la ocup[area] Budapestei și fiind decorat pentru vitejia sa
26	Avram Furdui	Plutonier, șef de post	Turdaș	În anul 1918 a înființat garda națională în com[una] Sohodol jud[eu]l Alba cu care a dezarmat și desființat garda națională maghiară din Abrud. A menținut ord[inea] și sig[uranța] publică pe acel ținut românesc până la intrarea armatei rom[âne] în Ardeal
27	Antonie Roșiu	econom	Turdaș	Țăran de frunte și aprig luptător al Partid[ului] N[ațional] R[omân]. În anul 1917 prin subscripție benevolă a contribuit la alimentarea prizonierilor din arm[ata] română care se aflau în garniz[oaia] Orăștie. Mare aderent al actului de la 1 dec[embrie] 1918 din Alba Iulia
28	Petru Pop	econom	Spini	Idem
29	Victor Lupșor	econom	Turdaș	În luptele de la Tisa, în calitate de sergent în arm[ata] română a avut însărcinarea specială de a trece Tisa înot pentru recunoașterea poziției inamicului, însărcinare pe care a îndeplinit-o cu vitejie
30	Remus Lula	primar	Turdaș	Asistent la menținerea ordinilor în anul 1918
31	Bătr[ânul] Moș Gheorghe Herlea	proprietar	Vinerea	Memorandist, fiu al comunei Vinerea, fost membru al Partidului N[ațional] R[omân], aprig luptător pentru înfăptuirea idealului visat de veacuri
32	Nicolae Andreiu	preot	Căstău	Fost aprig luptător pentru înfăptuirea idealului de veacuri
33	Ilie Popoviciu	preot	Sibișelul vechiu	Idem
34	N. Suci	preot	Balomirul de Câmp	Memorandist. Idem
35	Bătr[ânul] Vlaicu Ioan	proprietar	Aurel Vlaicu (Bințiți)	Fiu al comunei Bințiți, fost membru al PNR, aprig luptător pentru înfăptuirea idealul de veacuri
36	Dr. Ioan Mihu	proprietar	Vinerea	Fost membru al PNR, aprig luptător pentru înfăptuirea idealului visat de veacuri

Orăștie la 20 noemvrie 1930

LS Primpretor

II

Județul Hunedoara

Pretura plășii Orăștie

TABLOU
Asupra voluntarilor din armata română servind cauza națională
și realizarea idealului visat de veacuri

Nr. crt	Numele	Profesiunea	Domiciliul	Observațiuni. Fapte care îl disting
1	Vasile Motoașcă	Notar com.	Cugir	Voluntar în armata română
2	Ioan Macarie	învățător	Vinerea	Idem
3	Petru Dănciu	plugar	"	"
4	Petru Simedru	"	"	"
5	Gheorghe Romoșan	"	"	"
6	Demian Furdui	"	"	"
7	Aviron Herlea	"	"	"
8	Nicolae Romoșan Șchiopu	"	"	"
9	Dragoțel Vasile	"	"	"
10	Romoșan Teofil	"	"	"
11	Baciu Nicolae I Ioan	"	"	"
12	Groza Ioan I Iosif junior	"	"	"
13	Groza Ioan I Iosif	"	"	"
14	Simedru Ioan I Ilie	"	"	"
15	Urișescu Ioan I Ioan	"	"	"
16	Nicolae Filimon I Nicolae	"	"	"
17	Ioan Cugerean I Simion	"	"	"
18	Gheorghe Stanca	"	"	"
19	Nicolae Dragoțel I Gligor	"	"	"
20	Herlea Toma	"	"	"
21	Ioan Bota	"	"	"
22	Ioan Botescu	"	"	"
23	Vasile Todor I Vasile	"	Vaidei	"
24	Jula Nicolae	"	"	"
25	Aurel Hechel	"	Pișchinți	"
26	Ioan Ioaneșiu	"	Romos	"
27	Adam Rontea	"	"	"
28	Vasile Popovicu	"	"	"
29	Laureanu Ardeanu	"	"	"
30	Vasile Baba I Sim.	"	"	"

31	Ioan Țipan	"	"	"
32	Adam Șandru	"	"	"
33	Nicolae Cibeanu	"	"	"
34	Nicolae Moise	"	Căstău	"
35	Viștanu Ilie	"	"	"
36	Maniuțiu Ioan	"	"	"
37	Lungu Iosif	"	"	"
38	Oprîșiu Avram	"	"	"
39	Moise Gheorghe	"	"	"
40	Cărpinișan Ilie	"	"	"
41	Dudașiu Avram	"	"	"
42	Ștefan Simion	"	"	"
43	Grozav Nicolae	"	"	"
44	Nicolae Davidoiu	"	Sibișel	Fost voluntar în armata română
45	Pîcu Adam	"	"	"
46	Gavrilă Boșorogan	"	"	"
47	Fîncu Nicolae	"	"	"
48	Gheorghe Furdui	"	"	"
49	Maxim Junie	"	"	"
50	Ilie Baldea	"	"	"
51	Petru Cimporescu	"	"	"
52	Gheorghe Lomonar	"	Măgureni	Refugiat din armata austro – ung[ară] în 1916
53	Ioan Toncea	"	"	"
54	Ilie Nojea	"	Beriu	"
55	Ioan Daiulesc	"	"	"
56	Ioan Pașolea	"	"	"
57	Samuilă Popa	"	"	"
58	Ioan Popoviciu I Solomon	"	"	"
59	Ioan Lup I Samoilă	"	"	"
60	Samuilă Timpean	"	"	"
61	Iosif Avrămuțiu	"	"	"
62	Nicolae Pascu	"	Sereca	"
63	Ioan Boșorogan	"	"	"
64	Nicolae Cromcescu	"	"	"
65	Samuilă Totoi	"	"	"
66	Simion Popescu	"	Orăștioara de Jos	"
67	Nicolae Bordeanu	"	"	"
68	Avram Andreșoiu	"	"	Fost voluntar în armata română
69	Ioan Baroiu I Nicolae	"	"	"

70	Petru Gredinar	"	"	"
71	Ioan Baroiu l Cosma	"	"	"
72	Ioan Mihăiesc l V.	"	"	"
73	Ilisie Viseroiu	"	"	"
74	Ioan Ligoiu l Toma	"	"	"
75	Vasile Cimporesc l Ioan	"	Ludești	"
76	Adam Inășesc	"	Costești	"
77	Vasile Andreșoi	"	"	"
78	Simion Criștiu	"	Dâncul Mare	"
79	Gheorghe Tibesc	"	"	"
80	Simion Vinea	"	"	"
81	Ioan Firănescu	"	Dâncul Mic	"
82	Ioan Groza	"	"	"
83	Ioan Lăscoi l Ilie	"	Ocolişul Mic	"
84	Ghirilă Lolean	"	"	"
85	Toma Pitu	"	"	"
86	Nicolae Costa	"	Mărtinești	"
87	Ioan Junie l Petru	"	Pricaz	"
88	Dionisie Lucsi	"	"	"
89	Todor Iosif	"	Turdaș	"
90	Samu Gheorghe	"	"	"

Orăștie la 20 Noembrie 193 0

Primpretor,

Ibidem, f. 40

III

Județul Hunedoara

Pretura plășii Orăștie

TABLOU
asupra legionarilor din Italia privind cauza națională
și realizarea idealului visat de veacuri

Nr. crt.	Numele	Profesiunea	Domiciliul	Observațiuni Fapte care îl disting
1	Ioan Baluțiu	Econom	Cugir	Fost legionar în Italia
2	Ioan Stoica l Vasile	"	Romos	"
3	Ioan Dăescu	"	"	"
4	Wonert Martin	"	"	"
5	Ioan Mândra	"	"	"
6	Ioan Furdui	"	"	"
7	Dumitru Naghi	"	"	"

8	Vasile Purcariu	"	"	"
9	Vasile Lomonariu	"	"	"
10	Sabin Dancier	"	Orăștioara de Jos	"
11	Ilie Elec	"	"	"
12	Ioan Popa l Loghin	"	"	"
13	Pavel Susan	"	Bucium	"
14	Vasile Vinerean	"	"	"
15	Nicolae Filipesc	"	"	"
16	Vasile Ocolișan l Sam.	"	"	"
17	Todor Hurza	"	Orăștioara de Sus	"
18	Moise Muntean	"	"	"
19	Iosif Muntean	"	"	"
20	Petru Zgeverdean	"	"	"
21	Petru Vinerean	"	"	"
22	Vasile Danesc	"	"	"
23	Petru Matei	"	Ludești	"
24	Mihăilă Bucșea	"	"	"
25	Adamescu Avram	"	"	"
26	Ioan Ardean l Eftene	"	"	"
27	Vasile Costoi	"	Costești	"
28	Ioan Vulsan	"	"	"
29	Ioan Popic	"	Grădiștea de Munte	"
30	Ioan Talpaș Degoi	"	Dâncul Mare	"
31	Ioan Surd l David	"	"	"
32	Ioan Tibesc	"	"	"
33	Ioan Sandrulesc	"	"	"
34	Ioan Boșorogan l N[ico]lae	"	"	"
35	Andrei Arta	"	"	"
36	Ioan Cândeia l Mihai	"	"	"
37	Nicolae Bodea Ispas	"	Mărtinești	"
38	Avram Barcean	"	"	"
39	Aron Voina	"	Pricaz	"
40	Dumitru Stanca	"	"	"
41	Solomon Grozav l Ioan	"	"	"
42	Ioan Maglas l D-tru	"	"	"
43	Lula Iosif l Ilie	"	Turdaș	"
44	Maier Petru l Nicolae	"	"	"
45	Lula Iosif a deni	"	"	"
46	Kis Ioan l Ioan	Cantonier l CFR	"	"

Orăștie la 20 Nov. 19930

Primpretor, Dr. I. Popu

IV

Comuna Șibot

TABLOU

Despre foști voluntari și legionari în armata română, italiană și franceză

Nr. crt	Numele și prenumele	Ocupația și gradul avut	A fost voluntar sau legionar înscris în arată până la 11/XI 1918
1	Bădulescu Toma	Lăptar – soldat	Legionar în armata italiană
2	Mițar Simion	Agricultor - plutonier	Voluntar
3	Mihăilă Avram	"	Legionar în armata italiană
4	Mihu Maxim	"	"
5	Stanca Nicolae	"	"
6	Viorel Nicolae	"	"
7	Bințișan Simion	Frânar - soldat	"
8	Timar Iuon	Rotar - caporal	"
9	Gornic Ioan	Agricultor – soldat	Voluntar
10	Buzilă Ioan	"	"
11	Mițar Vasile	Cantonier – sergent	"
12	Mitru Vasile	Agricultor – soldat	"
13	Barbu Ioan	"	"
14	Viorel Vasile	"	"
15	Pădure Irimie	Frânar - sergent	"

Șibot, la 20 noembrie 1930

Notar,
LS SS Indescrifabil

Ibidem, f. 41

V

Comuna Aurel Vlaicu

TABLOU

despre foștii voluntari și legionari în armata română, italiană și franceză

Nr. crt.	Numele și prenumele	Ocupațiunea și gradul avut	A fost voluntar sau legionar înscris în armată până la 11/XI 1918
1	Borza Vasile	Plugar - soldat	Voluntar
2	Ciubean Gligor	"	"
3	Mariș Andrei	"	"

4	Frumșorean Nicolae	"	"
5	Mariș Dănilă	"	"
6	Gavrilă Matei	"	"
7	Gavrilă Toma	"	"

Dat, Șobot, la 20 Noemvrie 1930

Notar.
L S SS indescifrabil

Ibidem, f. 25.

VI

Comuna Balomirul de Câmp

TABLOU
despre foști voluntari și legionari în armata română, italiană și franceză

Nr. crt.	Numele și pronumele	Ocupația și gradul avut	A fost voluntar sau legionar înscris în armată până la 11/XI 1918
1	Balomiri Octavian	Preot gr. cath. Sublocotenent	Legionar în armata italiană
2	Prodan Avram	Agricultor-soldat	"
3	Adam Gheorghe	"	"
4	Ciobotea Ioan I Cosma	"	"
5	Pleșa Ioan	"	"
6	Adam Ioan I Ioan	"	"
7	Badiu Nicolae I Nicolae	"	"
8	Oprița Nicolae I Simion	"	"
9	Fleșeriu Avram I Avram	"	Legionar în armata franceză
10	Manciu Ioan	Rotar – soldat	Voluntar în armata română
11	Bonția Eronim	Agricultor-soldat	"
12	Fleșeriu Ioan	"	"
13	Bonția Avram	"	"

Ibidem, f. 27.

VII

TABLOU
 DESPRE INTELECTUALI, MILITARI ȘI ȚĂRANI
 CARE ȘI-AU CĂȘTIGAT MERITE DEOSEBITE
 PENTRU CAUZA NAȚIONALĂ

Nr. crt.	Numele și prenumele	Funcția	Fapte care îl disting
1	Dr. Aurel Vlad	Fost ministru	Luptător de peste 35 de ani pentru cauzele naționale și politice ale românilor din Ardeal și Banat. Primul deputat român în Parlamentul ungar care a început activitatea politică a românilor. Fost ministru în mai multe rânduri. Și-a gătat averea pentru cauza Unirii.
2	Anuța Vlad	Soția fostului ministru	Luptătoare înverșunată pentru drepturile românilor pentru a căror propovăduire a fost condamnată de fostul regim ungar la temniță. Conducătoarea alor mai multe societăți de binefacere și culturale.
3	Ioan Moța	Preot și ziarist	Un intransigent naționalist. A propagat prin grai și scris peste 25 ani emanciparea românilor atât culturalicește. La declararea de război a României a trecut granița cu întreaga familie de unde a propagat mai departe unirea tuturor românilor.
4	Constantin Baicu	Învățător	A luptat întotdeauna pentru cauzele naționale.
5	Ioan Branga	Învățător	Detto
6	Nicolae Branga	Contabil	Detto
7	Dr. Romulus Dobo	Medic	"
8	Ioan Jenea	Preot, senator	"
9	Aron Demian	Director liceu	"
10	Constantin Tisu	Funcționar	"
11	Dr. Eugen Muntean	Funcționar	"
12	Cpt. Cicerone Domșa	Militar	A fost voluntar în armata română unde a fost decorat
13	Ioan I. Branga	Primar	"
14	Văd. Dr. Victoria Erdeli	Soție medic	A fost întotdeauna în fruntea mișcărilor naționale pentru emanciparea femeii române
15	Aurora dr. Dobo	Soție medic	"

16	Maria Moța	Soție preot	"
17	Dumitru Martin	Meseriaș	Un înverșunat naționalist ce-a făcut ca aici în Orăștie să avem formidabila Reuniune a Meseriașilor Români conștii toți de misiunea lor de buni români și care totodată prin această organizație au ferit membrii lor de a aluneca în organizații internaționale.
18	Aurel Grădina	Meseriaș	Idem
19	Ioan Simedru	Țăran	Fost voluntar în armata română
20	Ilie Ciurdărescu	Constructor	Idem
21	Valer Pop	Director de bancă	Un aprig român care luptat ca funcționar în era ungurească pentru neamul său.

Orăștie la 24 noiembrie 1930

Primar,
L.S. SS Indescifrabil

Ibidem, f. 31-32.

VIII

TABLOU

despre președinții Consiliilor Naționale
și a Comandanților de Gărzi Naționale
cari au funcționat în anul 1918 și 1919

Nr. crt.	Numele comunei	Numele și pronumele președintelui Consiliului Național din anul 1918 și 1919	Numele și pronumele comandantului Gărzii Naționale din anul 1918 și 1919
1	Cugir	Migja Ariton protopop	Olariu Augustin
2	Vinerea	Albu Romulus, preot	Albu Romulus, preot
3	Șibot	Decedatul Viorel Gheorghe	Stegarul Viorel Emil
4	Balomirul de Câmp	Săcărea Dumitru, preot	Anghel Eronim
5	Aurel Vlaicu	Vlaicu Ioan	Loga Andrei
6	Vaidei	Tilicea Zaharie, preot	Ghigu Gheorghe
7	Pișchinți	Stăneasă Iosif, preot	Neagu Ion
8	Romos	Basarab Adam, preot, senator	Subl. Oredan (de prezent căpitan la Reg. 92 Inf.)
9	Romoșel	Tarașcu Gheorghe	Nasta Ion Suciu
10	Căstău	Andrei Nicolae, preot	Daniil Gheorghe
11	Sibișelul vechiu	Jura Vasilie, preot	Căliman Ion, învățător
12	Măgureni	Nime	Nime
13	Beriu	Iosif Dumitru, preot	Popa Iosif

14	Sereca	Andrei Domșa Ion, preot	Nime
15	Orăștioara de Jos	Dr. Baciui Aurel, preot	Tâmpean Gheorghe
16	Bucium	Olariu Ion, preot	Cozmescu Simion
17	Orăștioara de Sus	Romoșan Ion, preot	Baciui Remus, învățător
18	Ludești	Botean Vasile, preot	Ciolocoi Ion
19	Costești	Botean Vasile, preot	Șerban Ion
20	Grădiștea de Munte	Nime	Nime
21	Ocolişul Mic	Popoviciu Ilie, preot	Păștioiu Ion
22	Dâncul Mare	Cotruș Ioan, preot	Găulea Șandru
23	Dâncul Mic	Cozac Ion I David	Cozac Ion I David
24	Grid	Haic Moisă	Deminesc David
25	Măgura	Crișan Alexandru	Iar Ion Baron
26	Mărtinești	-	Costa David
27	Jeledinți	-	-
28	Tămășașa	-	Costesc Nicolae
29	Turmaș	-	Cocrean Eftimie
30	Turdaș	Junie Ion Căprariu	Neamtu Ioan
31	Spini	-	Ripoșan Aron I Aron
32	Râpaș	-	-
33	Pricaz	Gherman Alexandru, preot	Doroga Ion Husariu (Cula)
34	Pricaz	Armean Solomon, preot	-

Orăștie la 10 februarie 1931

Pretor,
L S SS Indescifrabil

Ibidem, f. 1.

THE PARTICIPATION OF THE ROMANIANS FROM ORĂȘTIE COUNTRYSIDE TO THE ACCOMPLISHMENT OF THE GREAT UNION OF 1918

Abstract

The great quest from 1918 is explained by the enthusiastic participation of romanians from all the countrysides to its accomplishment. A prominent place in this national event is due to the romanians of Orăștie Countryside. The discovery of a series of inedited documents put in new light the participation of the people of this historical zone to the actions concerning the achievement of Romanian national state.

On the actions during the first World War concerning the achievement and the consolidation of the Great Union they have been involved all the people from Orăștie Countryside: politicians, priests, teachers, lawyers, military people and peasants. Between the personalities of these events we mentione dr. Aurel Vlad and Ioan Mihu.